

2. Про звернення громадян: Закон України від 28.08.2015 року № 393/96-ВР// Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 47. – Ст. 256.
3. Адміністративне право України: підруч. / Ю. П. Битяк, В. М. Гарашук, О. В. Дьяченко та ін.; За ред. Ю. П. Битяка. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 567 с.
4. Комзюк А.Т., Бевзенко В.М., Мельник Р.С. Адміністративний процес України: Навч. посіб. / А.Т.Комзюк, В.М. Бевзенко, Р.С. Мельник. – К.: Прецедент, 2007. – 531 с.
5. Ківалов С.В. Кодекс адміністративного судочинства України: Науково-практичний коментар / За заг. ред. С.В. Ківалова, О.І. Харитонової / С.В. Ківалов, О.І. Харитонова, О.М.Пасенюк, М.Р.Аракелян та ін. – Х.: ТОВ «Одісеєй», 2005. – 552 с.

Шкарнега О. С., аспірант

*Національний університет «Одеська юридична академія»
м. Одеса, Україна*

ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИМИ СУДАМИ ЗАКОНОДАВСТВА ПРИ ВИРІШЕННІ СПРАВ ЩОДО ОБМЕЖЕНЬ ПРАВА НА МИРНІ ЗІБРАННЯ

Внаслідок моніторингу Єдиного державного реєстру судових рішень за 2010-2015 роки нам вдалося віднайти майже 1676 рішень адміністративних судів з приводу реалізації права на мирні зібрання (як з приводу обмежень у реалізації права на мирні зібрання так із приводу усуненням обмежень у реалізації права на мирні зібрання). Зразу привертає до себе увагу той очевидний факт, що до Єдиного державного реєстру судових рішень, включаються не всі судові рішення по даним категоріям справ, дані наведені у реєстрі не співпадають із офіційною судовою статистикою. Насправді кількість розглянутих справ по даним провадженням на практиці є значно більшою [7, с. 56]. Здійснивши детальний аналіз даних Єдиного державного реєстру судових рішень, ми виявили деякі характерні особливості практики адміністративних судів по справам з приводу реалізації права на мирні зібрання.

По-перше, слід сказати, що така судова практика є неузгодженою, непослідовною та суперечливою, яка виражається у застосуванні адміністративними судами відмінних поглядів при розв'язанні таких справ. Так, існують певні розбіжності з приводу того, чи слід застосовувати нормативно-правові акти органів місцевого самоврядування з питань регулювання мирних зібрань на місцях, чи може бути неповідомлення органу влади про мирне зібрання підставою для його заборони, який строк повідомлення вважати завчасним тощо. Саме такі розбіжності простежуються на практиці в судах різних регіонів, так і в межах одного суду. Так, в рішенні Київського апеляційного адміністративного суду від 14 червня 2012 року, суд визнав Указ Президії Верховної Ради СРСР «Про порядок організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій в СРСР» чинним та таким що підлягає застосуванню [6]. А в іншому рішенні Київський апеляційний адміністративний суд визнав помилковість рішення суду першої інстанції щодо застосування Указу [2].

Вважаємо за необхідне, викласти тут перелік нормативних положень, на які адміністративні суди, при вирішенні справ про обмеження чи усунення обмежень у реалізації права на мирні зібрання, найчастіше посилаються, це:

- 1) стаття 39 Конституції України;

2) стаття 1 Закону України «Про основи національної безпеки України» у частині визначення терміну «національна безпека»;

3) статті 182 та 183 Кодексу адміністративного судочинства України;

4) пункт 1 частини першої статті 10 Закону України «Про міліцію» щодо завдань міліції забезпечувати безпеку громадян і громадський порядок;

5) стаття 38 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» у частині повноважень органів місцевого самоврядування вирішувати відповідно до закону питання про проведення зборів, мітингів, маніфестацій і демонстрацій, спортивних, видовищних та інших масових заходів та здійснювати контроль за забезпеченням громадського порядку при їх проведенні.

6) Рішення Конституційного Суду України від 19 квітня 2001 р. №4рп/2001 у справі за конституційним поданням Міністерства внутрішніх справ України щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 39 Конституції України про завчасне сповіщення органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування про проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій (справа щодо завчасного сповіщення про мирні зібрання);

7) пункт 1.6 Положення про службу дільничних інспекторів міліції в системі Міністерства внутрішніх справ України у частині визначення термінів «громадський порядок» та «громадська безпека»;

8) акти органів місцевого самоврядування, що регулюють порядок реалізації права на мирні зібрання, якщо вони прийняті у відповідному паселеному пункті;

9) Указ Президії Верховної Ради СРСР «Про порядок організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій в СРСР» № 9306-ХІ від 28 липня 1988 р., який визначає вимоги до заяви про проведення мирного зібрання і строк її подання (не пізніше як за 10 днів до заходу).

Із цього всього слідує наступний висновок, що адміністративні суди не застосовують міжнародні акти, міжнародні рекомендації та коментарі, які могли би стати надійним орієнтиром для вирішення справ цієї категорії. Дійсно трапляються такі поодинокі випадки коли, у рішеннях адміністративних судів можна знайти посилання на Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод, а саме статтю 11. Але, знову ж таки, як і із нашим національним законодавством, вони обмежуються цитуванням без оцінки фактів у справі крізь призму цієї статті, суди забороняють проведення мирних зібрань [5]. Адміністративні суди дуже рідко застосовують й практику Європейського суду з прав людини щодо статті 11 Конвенції. Нам відомі лише поодинокі випадки перевірки відповідності обмеження права на мирні зібрання вимогам так званого «триєкладового тесту обґрунтованості», який застосовується Європейським судом з прав людини. Нажаль трапляються випадки свідомого маніпулювання змістом рішення Європейського суду саме в користь обмеження мирних зібрань. Наприклад, Окружним адміністративним судом м. Києва було виконано спробу обґрунтувати законність застосування Указу Президії ВР СРСР № 9306-ХІ від 28 липня 1988 р. спираючись на те, що «Європейський суд з прав людини, при вирішенні справи *«Сергій Кузнецов проти Російської Федерації» застосував Указ № 9306-ХІ, про що зазначено у 2 абзаці II розділу постанови суду від 23.10.2008 року»* [4]. Безістерним є той факт, що в зазначеному рішенні суд визнав, що відповідний Указ діє на території Російської Федерації та передбачає, що повідомлення про проведення мирного зібрання повинно бути подане за 10 днів до початку проведення такого зібрання. Але судом не застосовувався цей Указ тому, що заборона проведення мирних зібрань на підставі невчасного повідомлення – не була обов'язковою в демократичному суспільстві. Отже, адміністративні суди розглядаючи даний вид провадження не застосовують ні Конвенцію, ні практику Європейського суду з прав людини, а лишень інколи поси-

лаються на них, та зазвичай не пов'язують їх з конкретними обставинами у справі. Можна сміло сказати, що цей очевидний факт у нашій судовій системі є не чим іншим як жалюгідним маніпулюванням міжнародними актами та ігноруванням їхніх вимог.

Дуже рідко адміністративними судами застосовуються інші міжнародні стандарти в даних провадженнях. Нам відомі лише окремі випадки використання Сіракузьких принципів тлумачення обмежень і відступів від положень Міжнародного пакту про громадянські і політичні права для тлумачення понять «національна безпека», «громадський порядок», «здоров'я населення», «права та свободи інших осіб». Яскравим прикладом такого застосування може бути рішення Кіровоградського окружного адміністративного суду № 30934723 від 27 квітня 2013 р., у якому звісно є посилання до положень Сіракузьких принципів, але таке посилання не завжди свідчить про їх реальне застосування [3]. Вищий Адміністративний суд України, знаючи про цей недолік у роботі адміністративних судів, зазначає, що нижчестоящі суди недостатньо обізнані з міжнародними нормами щодо забезпечення права на мирні зібрання або обізнані, але неправильно їх розуміють та трактують [1]. Якщо ж в нашій країні існує така проблема, то чому би нам не запровадити, семінари для суддів адміністративних судів (або ж для всіх суддів загалом по всім видам судочинства), на яких будуть здійснюватися ознайомлення з міжнародними актами та міжнародною практикою, єдине загальнодержавне тлумачення та розуміння та ін. Такі семінари, з нашої точки зору, мають бути тематичними, наприклад, декілька семінарів з однієї теми, як в нашому випадку щодо забезпечення права на мирні зібрання, а на інших семінарах наступні теми. Семінари для суддів мають бути обов'язковими для відвідування.

Література:

1. Довідка ВАС України щодо вивчення та узагальнення практики застосування адміністративними судами законодавства під час розгляду та вирішення впродовж 2010 - 2011 років справ стосовно реалізації права на мирні зібрання. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/n0002760-12>.
2. Постанова Київського апеляційного адміністративного суду від 16 травня 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/24403870>.
3. Постанова Кіровоградського окружного адміністративного суду від 27 квітня 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/30934723>.
4. Постанова Окружного адміністративного суду м. Києва від 29 листопада 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/20259308>.
5. Постанова Одеського окружного адміністративного суду від 20 травня 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/15727388>.
6. Ухвала Київського апеляційного адміністративного суду від 14 червня 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/24864674>.
7. Куйбіда Р. Свобода мирних зібрань в адміністративному судочинстві: аналіз тенденцій судової практики // Вісник Київського національного університету на І. Шевченка (Юридичні науки). – 2011. – № 89. – С. 55-58.

НАПРЯМ 8. КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ; КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО

Воскресенська І. В., ад'юнкт

*Харківський національний університет внутрішніх справ
м. Харків, Україна*

ДО ПИТАННЯ ПРО ОБ'ЄКТ У КОНТРАСТІ СТАТТІ 154 КК УКРАЇНИ

Порма, якою передбачено відповідальність за примушування до вступу в статевий зв'язок включена до ст. 154 КК України «Примушування до вступу в статевий зв'язок» міститься у Розділі IV Особливої частини – «Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи». «Статева свобода і статева недоторканість» виступають системою тотожних, однорідних, взаємопов'язаних та взаємообумовлених груп суспільних відносин, що охороняються нормами розділу IV Особливої частини КК, та виступають родовим об'єктом статевих злочинів [1, с. 453].

У складі злочину, що піддається аналізу, безпосередніми об'єктами злочину, альтернативно, виступають статева свобода або статева недоторканість, що залежить від того, чи досягла потерпіла особа, на момент вчинення злочину, статевої зрілості. Вказана теза, у більш конкретному виді, підтверджується і науковцями: «статева недоторканість є об'єктом статевих злочинів щодо неповнолітнього, а статева свобода потерпає виключно у випадках вчинення статевих злочинів «відносно дорослих осіб» [2, с. 21].

Разом з цим, окремі вчені вказують на те, що безпосереднім об'єктом цього складу злочину виступає лише статева свобода, без указівки на можливість заподіяння шкоди статевої недоторканості, штучно звужуючи сферу кримінально-правової охорони, з чим на наш погляд, погодитися неможна. Так, указівка лише на статева свобода, в якості безпосереднього об'єкта злочину, міститься як у науково-практичних коментарях до Кримінального кодексу України [3, с. 367] так і у навчальних посібниках (підручниках) [4, с. 144;5, с. 273].

Не відносячись до дискусії щодо обсягу та співвідношення понять статева свобода та статева недоторканість, найбільш вдалим, на наш погляд, є підхід запропонований В. М. Степанюком та М. І. Бажановим, що пов'язують статева недоторканість із абсолютною обороною будь-якого втручання у статева сферу особи, яка не набула статевої зрілості [6, с. 155].

Новіша позиція була конкретизована О. О. Світличним та І. В. Хряпінським, які вважають, що «саме суспільні відносини із забезпечення абсолютної інформаційної та тілесної (фізичної) статевої недоторканості неповнолітньої особи, набувають значення під охорону кримінально-правовими засобами» [7, с. 85].

Ідея вважати що статева свобода та статева недоторканість є самостійними об'єктами кримінально-правової охорони в межах права особи на свободу та особисту недоторканість.

Безпосереднім об'єктом злочину, відповідальність за вчинення якого передбачено ст. 154 КК України є альтернативним. Так, об'єктом злочину можуть виступати суспільні відносини як забезпечують статева свобода жінки або чоловіка при їх примушуванні до статевих стосунків, а у випадку примушування до статевих стосу-